

jud. dr. CSABA BELA NÁSZ
Înalta Curte de Casație și Justiție

DREPT SOCIETAR

jud. dr. CSABA BELA NÁSZ
Înalta Curte de Casație și Justiție

Drept societar

Curs universitar

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2022-

Capitolul I

SOCIETĂȚILE REGLEMENTATE DE LEGEA NR. 31/1990, MODIFICATĂ

Secțiunea 1

Noțiuni generale privind societățile

1. Originile instituției

Societățile au apărut ca o necesitate economică și socială. Pe măsură ce omenirea a evoluat, iar nevoile social-economice au crescut, oamenii au conștientizat faptul că energiile individuale nu mai răspundeau acestor necesități, fiind necesară concentrarea eforturilor personale. În acest context, a apărut ideea colaborării între mai mulți întreprinzători care urmăreau un scop comun – împărțirea foloaselor care vor rezulta.

Pentru a-și îndeplini rolul său primordial, cel economic, societatea a fost concepută ca un organism autonom cărui legea i-a conferit personalitate juridică¹.

Fundamentele instituției juridice a societății comerciale datează din perioada antichității². În dreptul roman³, societatea era de mai multe feluri: a) societatea tuturor bunurilor prezente și viitoare ale asociațiilor – *societas omnium bonorum*; b) societatea care avea ca obiect exploatarea unui singur bun – *societas unius rei*; c) societatea care avea ca obiect doar veniturile anumitor activități – *societas questus*. Toate aceste forme societare se caracterizau prin aceea că aveau caracter civil și erau lipsite de personalitate juridică⁴. Consecința era că bunurile care formau fondul social nu aparțineau societății, ci erau considerate a fi proprietatea asociațiilor. Totuși, societatea presupunea existența a trei elemente: un aport comun, un interes comun și intenția de a încheia un asemenea contract (*affectio societatis*).

Prima formă veritabilă de societate comercială (care avea principalele atribute caracteristice) a apărut în perioada Evului Mediu, în republicile italiene Genova, Florența și Veneția, cu scopul de a eluda incompatibilitățile dintre calitatea de nobil, militar sau cleric și cea de comerciant. Aceștia, deși dețineau capitaluri însemnate, din cauza interdicțiilor din dreptul canonic sau a incompatibilităților derivate din rangul de nobil sau statutul de militar, nu puteau să acorde împrumuturi cu dobândă comercianților, a căror nevoie de creditare era din ce în ce mai mare.

Societatea se întemeia pe contractul de *commenda*, prin care o persoană (*commendator*) încredința unei alte persoane (*tractor*) o sumă de bani sau o cantitate de mărfuri, pentru a

¹ St.D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, ed. a 4-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 114.

² În Babilon, Codul lui Hammurabi reglementa diferite activități comerciale: activitatea negustorilor (tamgar) profesioniști și a auxiliarilor acestora, contractul de depozit, cel de împrumut și cheazășia datoriilor prin intermediul membrilor familiei datornicului, locațiunea etc. – Vl. Hanga, *Mari legiuitori ai lumii*, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 29 și urm.

³ Pentru dezvoltări, a se vedea Vl. Hanga, *Drept privat roman*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 384 și urm.

⁴ O sigură excepție de la această regulă a reprezentat-o, pentru puțină vreme, societatea publicanilor – *societas publicanorum*, care avea ca obiect arendarea impozitelor statului – C. Tomulescu, *Drept privat roman*, Tipografia Universității București, 1972, p. 293, *apud* St.D. Cărpenaru, *op. cit.*, p. 115, nota 4.

realiza operațiuni comerciale, urmând ca beneficiile să fie împărțite între cei doi asociați. Creditorul (împrumutătorul de fonduri) devenea asociat al comerciantului, riscând însă numai suma sau bunurile împrumutate. În scopul protejării terților, sumele de bani sau bunurile puse în comun de către asociați constituiau un patrimoniu distinct, al cărui titular era persoana juridică¹. Instituția a fost reglementată, pentru prima dată, în Franța, prin Ordonanța lui Ludovic al XIV-lea privind comerțul terestru (din anul 1673), sub numele de „societate în comandită”.

În secolul al XVII-lea apar primele societăți pe acțiuni. Acestea au fost constituite pe baza unor patente regale sau concesiuni, acordate în urma expansiunilor coloniale ale unor țări maritime, precum Anglia, Olanda, Franța etc.².

Prima reglementare sistematică a societăților comerciale o constituie Codul comercial francez de la 1807, ale cărui forme de societate au fost preluate, prin intermediul Codului comercial italian (1882), și de Codul comercial român de la 1887. Este vorba despre societatea în nume colectiv (*société générale*) – societatea are personalitate juridică, iar asociații au o răspundere nelimitată și solidară pentru obligațiile sociale; societatea pe acțiuni (*société anonyme*) – acționarii răspund doar în limita aportului lor; societățile în comandită (*société en commandite*) – cu cele două forme – societatea în comandită simplă și societatea în comandită pe acțiuni, dar ambele caracterizate prin aceea că există două categorii de asociați – asociații comanditați, care au o răspundere nelimitată și solidară, și asociații comanditari, care răspund numai în limita contribuției lor.

Nu în ultimul rând, la sfârșitul secolului al XIX-lea a fost creată o formă de societate comercială care împrumută trăsături atât de la societățile în nume colectiv, cât și de la societățile pe acțiuni: societatea cu răspundere limitată, reglementată, pentru prima dată, în Germania, în anul 1892 (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*), de unde a fost preluată și de către celelalte state europene. Aceasta cuprinde un număr restrâns de asociați, a căror răspundere este limitată la partea lor de capital.

Datorită avantajelor pe care le prezintă, societățile cu răspundere limitată, alături de cele pe acțiuni, reprezintă cele mai răspândite forme de societate.

2. Precizări prealabile asupra definiției societăților

Art. 1887 C. civ., având denumirea marginală *Domeniul de aplicare*, prevede următoarele: „(1) *Prezentul capitol constituie dreptul comun în materia societăților.* (2) Legea poate reglementa diferite tipuri de societăți în considerarea formei, naturii sau obiectului de activitate (s.n.).”

Așadar, pe bună dreptate, în doctrină³ s-a spus că reglementarea din noul Cod civil cu privire la generalitățile contractului de societate și la societatea simplă se aplică și societăților constituite în condițiile Legii nr. 31/1990, republicată, cu modificările ulterioare⁴, cu titlu de

¹ *Idem*, p. 116.

² Așa au apărut Compania Olandeză a Indiilor Orientale (în anul 1602), Compania Insulelor Americii (în anul 1626) și Compania Noii Franțe (în anul 1628).

³ A se vedea, în acest sens, Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Codul civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 1908.

⁴ Legea nr. 31/1990 a fost publicată în M. Of. nr. 126-127 din 17 noiembrie 1990, fiind ulterior republicată în M. Of. nr. 33 din 29 ianuarie 1998 și în M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004, suferind și după a doua republicare mai multe modificări; ca urmare a modificărilor aduse prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012), titlul acestui act normativ este „Legea societăților”.

drept comun, o asemenea soluție rezultând și din art. 291 din acest din urmă act normativ¹. Cu toate că textul menționat se referă la Codul comercial din 1887, în condițiile abrogării acestuia și prin efectul noului Cod civil, trimiterea trebuie să fie considerată a fi făcută la Legea nr. 287/2009².

Art. 1888 C. civ. clasifică, după forma lor, societățile în: a) simple; b) în participație; c) în nume colectiv; d) în comandită simplă; e) cu răspundere limitată; f) pe acțiuni; g) în comandită pe acțiuni; h) cooperative; i) alt tip de societate anume reglementat de lege.

Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a noului Cod civil³, în art. 7, prevede că, în cuprinsul actelor normative aplicabile la data intrării în vigoare a Codului civil, referirile la „societatea civilă fără personalitate juridică” se consideră a fi făcute la „societatea simplă”, în timp ce referirile la „societatea civilă cu personalitate juridică” se consideră a fi făcute la „societatea cu personalitate juridică”. Nu în ultimul rând, referirile la „societatea civilă profesională” se consideră a fi făcute la „societatea profesională, cu sau fără personalitate juridică”, după caz.

Din analiza noilor dispoziții legale, prin prisma prevederilor Legii nr. 31/1990, modificată, și a Legii nr. 26/1990, modificată⁴, se poate conchide că, în dreptul privat român, există trei tipuri de societăți care își au dreptul comun în reglementarea contractului de societate din noul Cod civil: a) societatea simplă; b) societatea (comercială – s.n.); c) societatea cu personalitate juridică, alta decât societatea constituită în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 31/1990, modificată.

Asocierea în participație este o formă specială de societate fără personalitate juridică, reglementarea acesteia neavând caracter de drept comun, deși se regăsește în noul Cod civil. Potrivit art. 1949 din Cod, *contractul de asociere în participație* este contractul prin care o persoană acordă uneia sau mai multor persoane o participație la beneficiile și pierderile uneia sau mai multor operațiuni pe care le întreprinde. Asocierea în participație nu poate dobândi personalitate juridică și nu constituie față de terți o persoană distinctă de persoana asociaților. Terțul nu are niciun drept față de asociere și nu se obligă decât față de asociatul cu care a contractat (art. 1951 din Cod).

Organizațiile cooperatiste⁵, precum și grupurile de interes economic (GIE)⁶ sunt variații de societăți cu scop lucrativ⁷.

¹ Potrivit art. 291 din Legea nr. 31/1990, modificată, „Prevederile din prezenta lege se completează cu dispozițiile Codului civil și ale Codului de procedură civilă”.

² Legea nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009) a fost republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

³ Legea nr. 71/2011 a fost publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011 și rectificată în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011, fiind ulterior modificată prin O.U.G. nr. 79/2011 (M. Of. nr. 696 din 30 septembrie 2011).

⁴ Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului (M. Of. nr. 121 din 7 noiembrie 1990) a fost republicată în M. Of. nr. 49 din 4 februarie 1998, suferind ulterior mai multe modificări.

⁵ Organizațiile cooperatiste sunt forme asociative din domeniul agriculturii și al creditului; regimul juridic al organizațiilor cooperatiste din agricultură este reglementat prin Legea cooperăției agricole nr. 566/2004 (M. Of. 1236 din 22 decembrie 2004), în timp ce organizațiile cooperatiste de credit sunt reglementate prin O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului (M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006).

⁶ G.I.E. au fost reglementate prin Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003), care a suferit ulterior mai multe modificări; pentru detalii, a se vedea M. Buzilă, O. Ciurea, *Grupurile de interes economic în legislația română. Aspecte generale*, în RDC nr. 7-8/2003, p. 254 și urm.

⁷ Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *op. cit.*, p. 1909.